

بررسی رابطه بین ارزش‌های فرهنگی و شکل‌گیری چشم‌انداز فضاهای مسکونی در محدوده محله قصردشت شیراز

حمیدرضا زراعت‌پیشه

دانشجوی دکتری معماری، گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

خسرو موحد^۱

دانشیار گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران

وحیده حاجتی

استادیار گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۵/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۷/۱۶

چکیده

رشد جمعیتی شهر شیراز در محدوده محله قصردشت در دوره معاصر، منجر به ساخت فضاهای مسکونی گسترده و تخریب چشم‌انداز محله شده است. هدف این تحقیق، بررسی رابطه بین ارزش‌های فرهنگی و شکل‌گیری چشم‌انداز فضاهای مسکونی در محدوده محله قصردشت شیراز می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش محله قصردشت شیراز می‌باشد. روش نمونه‌گیری به صورت ساده تصادفی است. نوع تحقیق در پژوهش پیمایشی (زمینه‌یابی) می‌باشد و روش تحقیق همبستگی به رابطه میان متغیرها پرداخته است. مدل تحلیل عاملی مسیر در نرم‌افزار لیزرل جهت پیش‌بینی ارتباط متغیرها مستقل، وابسته و میانجی شامل؛ ارزش‌های فرهنگی، چشم‌انداز (عناصر انسان‌ساخت و طبیعی) و ادراک را مورد کنکاش قرار داده است. پرسشنامه محقق‌ساخته است. روایی و پایایی پرسشنامه بوسیله نظر اساتید و الفا کرونباخ در نرم‌افزار اسپس بررسی می‌شود. و به صورت خودپرسشگر به صورت نمونه‌گیری غیراحتمالی پر می‌شود. نتایج در دو سطح آمار توصیفی (مدت سکونت) و استنباطی (همبستگی و سطح معنی‌داری رابطه) مورد بررسی قرار می‌گیرد. در مدل تحلیل عاملی مسیر رابطه میان متغیرهای؛ مستقل (ارزش‌های فرهنگی)، وابسته (چشم‌انداز؛ شامل انسان‌ساخت و طبیعی) و میانجی (ادراک) تایید شده است. متغیر وابسته عناصر طبیعی ارتباط بیشتری با ارزش‌های فرهنگی دارد و این موضوع بیانگر این است که عناصر طبیعی نقش مهم‌تری بر کیفیت چشم‌انداز دارد. و در سطح معنی‌داری رابطه بین مولفه‌های ارزش‌های فرهنگی رابطه مستقیم و معنی‌دار می‌باشد، اما مولفه‌های، آداب و رسوم و مسولیت‌پذیری دارای رابطه مستقیم و معنی‌دار نمی‌باشد. موضوع ارزش‌های فرهنگی از مباحث جدید و مهمی است که باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد و چشم‌انداز که تا کنون کمتر مورد توجه معماران و شهرسازان می‌باشد، باید در برنامه‌ریزی نهاد‌های ذیربط دیده شود.

کلمات کلیدی: ارزش‌های فرهنگی، چشم‌انداز، ادراک، محله قصردشت.

^۱-(نویسنده مسئول) Email: Khmovahed1@yahoo.com

*این مقاله برگرفته از بخشی از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان «نقش و تاثیر ارزش‌های فرهنگی بر شکل‌گیری چشم‌انداز در فضاهای مسکونی (نمونه موردی، محله قصردشت شیراز)» با راهنمایی نویسنده دوم (نویسنده مسئول) و مشاوره نویسنده سوم در گروه معماری دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز می‌باشد.

در دهه های گذشته محله قصردشت با مهاجرت های گسترده که منجر به شکل گیری ساکنین جدیدی شده روبرو بوده است. با تخریب چشم انداز محله قصردشت و ساخت مجتمع های مسکونی زیادی پیرامون محله، سکنا گزینی ها جدید اتفاق افتاده، که منجر به رشد محله و تغییر چشم انداز شده است. در پی این نوع سکنا گزینی های گسترده بدون بررسی ارزش های فرهنگی و توجه به چشم انداز مجتمع های مسکونی در تعامل با محیط پیرامون خود تغییراتی بوجود آمده است. محله قصردشت شهر شیراز تا پیش از چهار دهه اخیر خارج از هسته اصلی شهر قرار داشته و نقش عمده ای در ایجاد هارمونی میان ساختمانهای مسکونی عمدتاً سنتی و چشم انداز طبیعی را ایفا میکردند، تخریب چشم انداز و تبدیل آنها به فضاهای مسکونی و عدم تعامل با محیط در کنار زیست گاههای انسانی بر ساکنین تأثیراتی داشته است، این پژوهش بدنبال ارتباط سنجی ارزشهای فرهنگی با چشم انداز؛ شامل چشم انداز انسان ساخت و چشم انداز طبیعی بر ساکنین محله است. راپاپورت (۲۰۰۵) اعتقاد به ارتباط ارزش ها، باورها و جهان بینی مشترک در شکل دهی به محیط منظر انسانی دارد. برون^۱، علاقه به روابط طبیعی و فرهنگی پایدار تحت رویکرد مناظر حفاظت شده دارد او می اندیشد، فرهنگ و هویت نه تنها در مورد ارتباطات اجتماعی هستند، بلکه عمیقاً فضایی نیز هستند. توسعه منظره نامناسب می تواند ویژگی های متمایز محلی و معانی فرهنگی را تغییر دهد یا از بین ببرد و بین جوامع و گذشته آنها شکاف ایجاد کند. محیط در طراحی محیط های مصنوع، کاربران در گروه های اجتماعی مختلف از موضوعات کلیدی می باشند و در اغلب اوقات فرهنگ کاربران متفاوت از فرهنگ طراحان است (پوردیهیمی، ۱۳۹۴). رابطه انسان و محیط توسط ویژگی های فردی و محیط تحت تاثیر قرار می گیرد. این رابطه عمدتاً بایستی به صورت رابطه متقابل در نظر گرفته شود به طوری که مردم بر روی محیط زیست خود به فعالیت می پردازند که امروزه، معمولاً منجر به تخریب محیط می شود. از سوی دیگر، وضعیت بد محیط زیست نیز بر جمعیت ساکن خود تاثیر منفی می گذارد (پل ویک^۲، ۱۳۹۰: ۵۲). بنابر این ارتباط میان رشته ای به تحقیق پیرامون موضوع مقاله ارتباط ارزشهای فرهنگی با چشم انداز در فضاهای مسکونی پرداخته شده است. آنچه ضرورت این پژوهش را تاکید می نماید، غالب تحقیقات انجام شده در مبحث ارزشهای فرهنگی در مباحث اجتماعی انجام شده است. عدم تعامل میان مجتمع های مسکونی با چشم انداز منجر به تخریب محیط و جای گزینی آنها با ابنیه و خیابانها شده، چشم انداز محله در خطر نابودی قرار دارد و با کم رنگ شدن و جای گزینی ارزشهای فرهنگی محل، نسل جوان با خطر بی هویتی رو برو هستند که خود می تواند در تعامل انسان و محیط نقش مخرب ایجاد کند.

مبانی نظری

ارزش های فرهنگی یکی از متغیر های کمتر مورد توجه قرار گرفته در دوره معاصر است. بدون شناخت به داشته های ارزش های فرهنگی محله به ساخت و ساز پرداخته شده است. هر چند ارزشهای فرهنگی در جوامع مختلف متفاوت است. در محله قصردشت احترام به عناصر طبیعی و حفظ و نگهداری از محیط انسان ساخت در گذشته

وجود داشته است که در حال فراموشی ارزش‌های فرهنگی و دگرگونی چشم انداز محله است. توجه به چشم انداز فضاهای مسکونی نگرشی تازه و میان رشته‌ای بین معماری، شهرسازی و منظر است.

ارزش‌های فرهنگی^۱

مفهوم "ارزش"، زمانی حالت ذاتی و جهانی محسوب می‌شود، ولی در حال حاضر به طور کلی به عنوان یک ساختار اجتماعی ناشی از شرایط فرهنگی یک زمان و مکان است (اورامی و همکاران^۲، ۲۰۰۰). برون، نشان می‌دهند که افراد دارای "ارزش‌های" خاصی می‌باشند، اما برای اشیاء خاص نیز "ارزش" را بیان می‌کنند. به این معنا، درک چگونگی ارزیابی، شامل درک ماهیت شیء ارزشمند و ماهیت ارزش بیان شده برای آن شیء می‌شود. این ارزش‌ها برای خودشان صحبت نمی‌کنند: آنها تنها زمانی شناسایی می‌شوند که توسط کسانی که بخشی از زمینه فرهنگی هستند و یا کسانی که در موقعیتی برای مشاهده و درک آن هستند بیان می‌شود (استف سون^۳، ۲۰۰۸). ارزش‌های فرهنگی به ارزش‌های گفته می‌شود که توسط یک گروه یا جامعه به اشتراک گذاشته میشوند یا از طریق یک روش اجتماعی قابل قبول برای ارزش گذاری مشروعیت داده می‌شوند (پیرت^۴، ۲۰۰۴). فرهنگ و هویت نه تنها در مورد ارتباطات اجتماعی هستند بلکه عمیقاً فضایی نیز هستند. توسعه منظر نامناسب می‌تواند ویژگی‌های متمایز محلی و معانی فرهنگی را تغییر دهد یا از بین ببرد و بین جوامع و گذشته آنها شکاف ایجاد کند (انترپ^۵، ۲۰۰۵: ۲۱ - ۳۴). در هر مکان در صورت هماهنگی فرهنگی افراد، شرایط ویژه ای را بر اساس ارزش‌ها و سلاقی آنها به وجود می‌آورد. ارزش‌های مورد نظر کاربران شامل؛ ایده آل‌ها، تصاویر ذهنی، طرحواره‌ها، معانی، هنجارها، قوانین، استانداردها، توقعات، انتظارات و ... می‌باشند. ارزش‌ها با موضوعاتی که مورد توجه افراد می‌باشند، ارتباط پیدا می‌کنند، لذا به طور مستقیم به روش زندگی وابسته می‌گردند (پوردیهیمی^۶، ۱۳۹۴: ۱۸۳-۱۸۲). دورک^۶، عقیده دارد که شکل‌گیری فضاها در معماری از طریق ایجاد معنی، ارزش‌ها و الگوهای ذهنی صورت می‌گیرد، او ادامه می‌دهد، معانی و مفاهیمی که توسط معماران به محیط‌های آینده داده می‌شود، با شروع کسب تجربه از طریق رویدادهای زندگی، گنجینه‌ای از تجارب به وجود می‌آورند که پایه و اساس ارزش‌ها را در زندگی تشکیل می‌دهند (همان، ۲۱۵ - ۲۴۰). اسکندر پور معتقد به جدول مدل ارزش‌های فرهنگی اسلامی است و به مدل ارزش‌های فرهنگی شامل مسولیت پذیری، ترجیح مصالح جمعی بر منافع فردی، مشارکت پذیری، دینمداری، طبیعت دوستی، نشاط، سعه صدر، شایسته سالاری، عدالت و توجه به اصالت... می‌باشد (اسکندرپور^۶، ۱۳۹۶: ۳۷۱-۳۹۶). به نظر وایت^۷ "فرهنگ، زمانی آغاز گرفت که نیاکان ما توانایی کاربرد نمادها را به دست آوردند، یعنی توانستند به یک چیز یا رویداد معنایی نسبت دهند و این معنا را از طریق نماد خاصی درک و فهم کنند". فرهنگ وابسته به نمادسازی است و در برگیرنده ابزارهایی یا آرایه، رسوم، هنرها، نمادها، باورها، مناسک، بازیها، زمان و نظایر آن است. می‌توان چنین

1 Cultural Values

2 Avrami et al

3 Stephenson

4 Peart

5 Antrop

6 Dureck

7 White

گفت که فرهنگ پدیده‌ای نمادین است و اندیشه‌ی نمادین ویژه انسانهاست. برای انسان یادگیری فرهنگ نقش تعیین‌کننده‌ای دارد (بهزاد فر، همکاران، ۱۳۹۸: ۲۸). هرگاه ارزشهای جدید در جامعه وارد شود و به دنبال نهادینه کردن خود باشد، تضادی میان ارزش‌های جدید و قدیم ایجاد خواهد شد. بدین ترتیب، زمانی که ارزش‌های جدید بتواند به مقابله با ارزشهای قدیمی بپردازد، ممکن است فرهنگ جامعه را دستخوش تحولاتی کرده و در نهایت، هویت فرهنگی جامعه را با چالش مواجه سازد و در صورت حل نشدن این چالش، بستری برای تبدیل آن به بحران و تهدید فراهم خواهد شد (عیوضی، هراتی، ۱۳۸۹: ۱۱-۲۸).

تعلق اجتماعی

بنا به اعتقاد دورکیم وقتی حس تعلق به جامعه در افراد وجود داشته باشد، یک حس همانندی و قرابت به وجود خواهد آمد و پیوندهای عاطفی و دل مشغولیه‌ها و منافع مشترک افراد را به هم پیوند میدهد که نتیجه آن افزایش و تشدید تماسهای آنان و گسترش ارتباطات در سطح جامعه است (دورکیم، ۱۳۹۹). تعلق اجتماعی مربوط به سلامت روانی، فیزیکی و اجتماعی افراد است و به عنوان یک کاتالیزور برای تغییرات جامعه عمل میکند. بسیاری از مطالعات نشان داده‌اند که احساس تعلق اجتماعی مثبت، به افزایش ارتباطات و مشارکت مدنی در جامعه منجر میشود (منرینی و دیگران، ۲۰۰۹: ۲۶۴). حس تعلق به معنای ادراک ذهنی مردم از محیط و احساسات کم و بیش آگاهانه از محیط خود می‌باشد که شخص را در ارتباط درونی با محیط قرار میدهد؛ به گونه‌ای که فهم و احساسات فرد با زمینه معنایی محیط پیوند خورده و یکپارچه میشود. حس تعلق در محیطی یافت میشود که دارای شاخصه‌های اجتماعی همچون سلامت روان، رضایتمندی باشد (بیلی و مک لارن^۱، ۲۰۰۵: ۸۲-۹۰). نقش حس تعلق بر شکل‌گیری چشم انداز در فضاهای مسکونی موجب رضایتمندی ساکنین و تغییرات سازنده بر شکل‌گیری چشم انداز در فضاهای مسکونی محل می‌باشد.

ارزش‌های اجتماعی

ارزش‌های اجتماعی از نوع استانداردهای فرهنگی است که اهداف کلی مطلوب برای زندگی اجتماعی سازمان یافته را مشخص میکند. ارزش‌های اجتماعی تدارک‌گر مفهوم نهایی و مشروعیت انتظامات اجتماعی و رفتارهاست (محسنی، ۱۳۹۸: ۵۹۷). دایره‌المعارف تطبیقی علوم اجتماعی ارزشهای اجتماعی را این گونه تعریف کرده است: ارزشهای اجتماعی اهداف و مقاصد مطلوب و مورد نظر جامعه است؛ به دیگر سخن آنچه مورد نظر و مطلوب هر جامعه است و افراد برای دستیابی به آن می‌کوشند (شایانمهر، ۱۳۷۹: ۱۳۳). ارزش اجتماعی هر چیزی است که جامعه آن را خوب مطلوب و سودمند بداند (طالبان، بشیری و مهر آیین، ۱۳۸۹: ۲۳-۶۳). وقتی ارزش‌های محیطی مبتنی بر خواسته‌های عمومی را ترویج و پیوندهای مردم را در چهارچوب یک سازمان، یک اجتماع یا یک کلیت جامعه تقویت کرده، با جوهره زندگی اجتماعی مواجه می‌شود. در چنین شرایطی الگوی "طراح به منزله پرورش دهنده" جایگاه خود را پیدا می‌کند. هدف گروت تغییر نقش معمار از کاردان فنی صرف یا هنرمند صرف، به هدفی است که باید معمار نسبت به زندگی مطلوب احساس کند (گروت و وانگ، ۱۳۹۶: ۱۵-۱۸). بنابراین با در نظر

گرفتن آنچه در تعریف ارزش‌های اجتماعی آمد نقش مطلوب و رفتارهای مورد تایید جامعه می باشد. با تعریف فوق نیاز به توجه به ارزش‌های فرهنگی در مجتمع‌های مسکونی جدید مشهود است.

چشم انداز^۱

تعریف چشم انداز در دیکشنری اکسفورد انگلیسی به انگلیسی؛ چشم انداز به شکل اسم؛ آنچه می‌توانید ببینید از یک مکان یا موقعیت خاص، مخصوصاً محوطه‌ای زیبا. عکس یا تصویری که صحنه یا مکان جالبی را نشان دهد. چشم انداز به شکل فعل؛ نگاه کردن به چیزی، فکر کردن درباره چیزی (هورن بی^۲، ۲۰۰۷: ۱۷۰۲). لغت نامه علامه دهخدا؛ چشم انداز را مترادف چشم افکن، دورنما و نما آورده است. ترنر در کتاب شهر همچون چشم انداز، واژه منظر را چنین تعریف می‌کند: با توجه به تاریخ علم صرف و نحو، معقولانه است که واژه منظر به معنای دید خاصی از جهان به کار برده شود. چشم انداز و حومه شهر، کرانه‌های مناطق شهری، صرف‌داری‌های بصری هستند اما در معنای گسترده‌تر، پایه‌ای برای توسعه شهری می‌باشند. چشم انداز: حفظ حومه و چشم اندازی جدید می‌تواند فضای باز را ارائه دهد (راجر و همکاران، ترجمه؛ مومنیان و همکاران. ۱۳۹۶: ۸۰، ۱۵۸). فرهنگ و محیط، هویت ساز انسان می‌باشند، به نحوی که هر کدام نقش اساسی در تشکیل هویت به عهده دارند، از دیگر سو می‌توان دید که فصل مشترک هویت انسانی محیط و هویت فرهنگی انسان، هویت محیط را تشکیل می‌دهد. فرهنگ‌های مختلف دارای نظام‌های ارزشی متفاوتی در ارتباط با محیط و محیط طبیعی هستند (فریدمن^۳، ترجمه؛ مضطرزاده و حجتی، ۱۳۹۶). جنبه کالبدی منظره را موقعیت جغرافیایی افراد تعیین می‌کنند. جنبه روانشناسی را ساختارهای ذهنی، که از طریق آنها حسی تفسیر می‌شود (ترنر^۴، ۱۹۹۶: ۱۱۷). در حقیقت منظره به این خاطر مفید است که خاطرات و تجربیات ما را به یاد می‌آورد. مشاهدات بصری: یک تفاوت آشکاری احساس می‌گردد و بشر یک احساس عمیق‌تر را قابل مشاهده می‌نماید. با کنار گذاردن مناظر دل‌انگیز در کنار یکدیگر، شهر سرزنده‌تر می‌گردد (کالن^۵، ۱۳۹۴: ۷-۱۰). سیف‌الدینی معتقد است که منظر سازی به هر فعالیتی اشاره می‌کند که ویژگی‌های مشهود یک ناحیه از زمین را تغییر می‌دهد. (سیف‌الدینی) عناصر منظر سازی شامل چهار عامل زیر میشود: عناصر زنده: شامل پوشش گیاهی زمین، حیوانات، یا آنچه که با آن باغدار گفته می‌شود یعنی هنر رشد دادن گیاهان با هدف ایجاد یک محیط زیبا در درون منظر است. عناصر طبیعی: از قبیل فرمهای سطح زمین، فرمهای جلگه‌ها، فرمهای ارتفاعات و آب. ناصر انسانی: از قبیل ساختارها، ساختمان‌ها، نرده‌ها یا دیگر اشیا مادی که به وسیله انسان‌ها خلق و نصب شده‌اند. عناصر مطلق: مانند هوا و شرایط نور (سیف‌الدینی، ۱۳۹۱: ۶).

ادراک^۶

1 View
2 Hornby
3 Friedman
4 Turner
5 Cullen
6 Perception

۲۲۰ فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، سال یازدهم، شماره اول، زمستان ۱۳۹۹

انسان همه قوای باطنی، ادراکات، انگیزه، امیال و عواطف و افکار و اعمال واحکام ذهنی خود را با علم حضوری درک می‌کند (ملاصدرا، ۱۳۹۵: ۱۵۵). فرآیند ادراک انسان (عینی-ذهنی)، میداند و آنچه واضح است اینکه ترکیب این دو، در چشم و ذهن انسان امکانپذیر است و از این روست که وجوه عینی و ذهنی امکان تفکیک پذیری و تجزیه از هم را ندارد و منظر را امری عینی-ذهنی میدانند (ماهان و منصوری، ۱۳۹۶: ۱۷-۲۸). تصویر ذهنی شکل گرفته در ذهن افراد حاصل اطلاعات ادراک شده از محیط است، اما این ذهنیات شکل گرفته در بر گیرنده نیازها، توقعات، ارزشها، اعتقادات، خاطرات و تجربیات از مکان می‌باشد که بر رفتار در محیط تأثیر می‌گذارد (هورن بی، ۲۰۰۷: ۱۷۰۲). تصویر ذهنی؛ خاطراتی که مردم از محیط‌های زندگی اجتماعی در ذهن دارند، بر قضاوت‌های آنها درباره محیط‌های جدید و تمایل به استفاده از فضاهای جدید و موجود موثر خواهد بود. ارزشهای فرهنگی و کیفیت‌های محیطی در این مقایسه نقش اصلی دارند (پوردیهیمی، ۱۳۹۱). محیط و ارزشها: ارزش‌های فرهنگی که آموخته‌های ذهنی انسان است، در ادراک محیط دخالت دارند (پوردیهیمی، ۱۳۹۴: ۱۹۷). با بهره‌گیری از تعارف فوق به ساخت مولفه‌های ارزشهای فرهنگی، چشم انداز و ادراک پرداخته و جهت ساخت پرسشنامه استفاده شده است.

محدوده مورد مطالعه

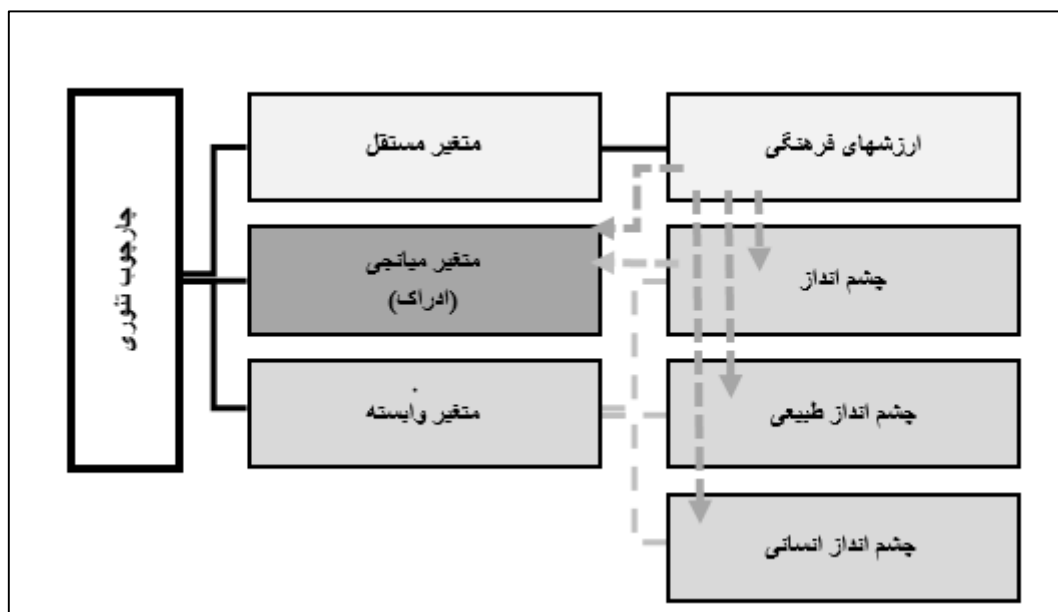
محله قصردشت شیراز یکی از قدیمی‌ترین محله‌های شیراز است که در شمال غربی این شهر قرار دارد. بدلیل وجود باغات قدیمی و نزدیکی به کوه دراک آب و هوای خوب و محیطی مصفا دارد که باعث گردیده که شهرت این محله شیراز نه تنها در دیگر شهرهای ایران بلکه در کشورهای حوزه خلیج فارس نیز طنین انداز شود و بسیاری از اهالی این کشورها در محله قصردشت اقدام به خرید باغ و ویلا نموده‌اند و در حال تغییرگسترده کاربری فضاهای سبز به مجتمع‌های مسکونی و تجاری هستند.

با توجه به سابقه تاریخی محل قصردشت و دارا بودن هویت و فرهنگ و تعامل نزدیک آن با چشم انداز فضاهای مسکونی و تخریب تغییر چشم انداز و تبدیل آن به آپارتمان محدوده محل در حوالی میدان قصردشت که مرکز محله محسوب می‌شود، انتخاب شده و با توجه به ارزش مسجد در معماری ایرانی اسلامی و ارتباط مساجد در ساختار فرهنگی محله و محدوده شعاع سیصد متری از میدان مرکزی محله به تحقیق و بررسی شهودی و دریافت اطلاعات از اهالی، پیرامون موضوع چشم انداز فضاهای مسکونی و ارزشهای فرهنگی محله پرداخته می‌شود (خدائی و خزاعی، ۱۳۹۵). از جمله دلایل انتخاب محله قصردشت؛ قدمت تاریخی، تغییر چشم انداز محله از فضاهای مسکونی ویلایی به آپارتمانی در سالهای اخیر، قرار گرفتن محل در شهر شیراز و تغییر بافت اجتماعی ساکنین و ارزشهای فرهنگی آنها می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش چون در فرضیات به دنبال بررسی تاثیر متغیر مستقل (ارزشهای فرهنگی) بر متغیر وابسته (چشم انداز) می‌باشیم، لذا در مرحله اول با تبدیل نمونه موردی از کیفی به کمی بوسیله مقیاس لیکرت به تحلیل استنباطی می‌پردازیم، با بررسی مبانی نظری اندیشمندان مرتبط با چهار چوب تئوری در نمودار (۴-۱) به ساخت پرسشنامه

مشمول بر ۲۴ سوال در سه بخش متغیر مستقل ارزش‌های فرهنگی (۱۱ سوال)، متغیر وابسته چشم انداز (۱۱ سوال) و متغیر میانجی ادراک (۲ سوال) پرداخته است. حجم نمونه در جدول مورگان ۴۱۴ نفر با نظر اساتید انتخاب شده است. جهت پر نمودن پرسشنامه، گروهی که اهلیت و بیشتر از ۵ سال سکونت دارند، انتخاب شده اند. این انتخاب به دلیل شناخت شان نسبت به محدوده محله قصردشت شیراز و جهت جلوگیری از قضاوت نادرست و بدون شناخت می باشد.

نمودار ۱. چارچوب تئوریک

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

انتخاب جمعیت مشارک کننده

فرمول کوکران در این حالت برابر است با: که در آن N برابر با حجم جامعه، $p=q=0.5$ ، d برابر با مقدار اشتباه مجاز (مقدار خطا) است. آماره p درصد توزیع صفت در جامعه یعنی نسبت افرادی است که دارای صفت مورد مطالعه هستند. آماره q نیز درصد افرادی است که فاقد صفت مورد مطالعه هستند. اگر میزان p و q مشخص نباشد از حداکثر مقدار آنها یعنی ۰٫۵ استفاده کنید. آماره $z=t$ است و اگر به جای z از t استفاده کنید نیز ایرادی ندارد. در سطح خطای ۰٫۵ مقدار z برابر ۱٫۹۶ و Z_2 برابر ۳٫۸۴۱۶ است. مقدار d نیز تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه با میزان تخمین پژوهشگر برای وجود آن صفت در جامعه است. دقت نمونه‌گیری به این عامل بستگی دارد و اگر بخواهید نمونه‌گیری دارای بیشترین دقت باشد از حداکثر مقدار d برابر ۰٫۵/۰ استفاده کنید. برای محاسبه حجم نمونه (اندازه نمونه)، حجم جامعه ($N=8600$) و مقدار خطای قابل تحمل (d) را در جدول زیر درج، نموده. و بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه آماری ۳۶۸ نفر با سطح خطای ۵ درصد بدست آمد و جهت افزایش دقت داده ها، تعداد ۴۱۴ عدد پرسشنامه پر گردید. به صورت خود پرسشگر و با توضیح مورد لزوم برای افراد پیر و کم سواد به صورت مصاحبه انجام شد و حضوری بین اهالی محل قصردشت که حداقل پنج سال ساکن هستند، توزیع و پر گردید.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

شکل ۱. فرمول کوکران (منبع: شارن کوکران)

حداقل میزان روایی محتوایی لاوشه^۱ قابل قبول براساس تعداد خبرگان:

بر اساس تعداد ۱۵ نفر متخصصینی (اساتید دانشگاه) که سؤالات را مورد ارزیابی قرار داده اند، حداقل مقدار CVR قابل قبول بر اساس جدول (۴-۱) بایستی باشد. سؤالاتی مقدار CVR محاسبه شده و چنانچه امتیاز برای آن‌ها کمتر از مقدار مورد نظر با توجه به تعداد متخصصین ارزیابی کننده سؤال باشد، بایستی از آزمون کنار گذاشته شوند به علت اینکه بر اساس شاخص روایی محتوایی، قابل قبول نمی باشد.

جدول ۱. حداقل مقدار CVR قابل قبول بر اساس تعداد خبرگان (منبع: لاوشه)

تعداد خبرگان	مقدار CVR	تعداد خبرگان	مقدار CVR
۵	۰,۹۹	۱۱	۰,۵۹
۶	۰,۹۹	۱۲	۰,۵۶
۷	۰,۹۹	۱۳	۰,۵۴
۸	۰,۷۵	۱۴	۰,۵۱
۹	۰,۷۸	۱۵	۰,۴۲
۱۰	۰,۶۲	۲۰	۰,۴۲

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

نتیجه روایی محتوایی لاوشه: نتیجه روایی محتوایی بر اساس فرمول شکل (۴-۲)، عدد ۰,۵۱۶۶ بدست آمده است که بر اساس جدول (۴-۱) تعداد کل متخصصین ۱۵ نفر می باشد که باید حداقل مقدار CVR = ۰,۴۹ باشد که مقدار جواب (۰,۵۱۶۶) بیشتر است بنا بر این روایی پرسشنامه تایید می شود. (در این فرمول: N: تعداد کل متخصصین. Ne: تعداد متخصصینی که گزینه ضروری را انتخاب کرده‌اند).

$$CVR = \frac{n_E - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

پایایی پرسشنامه

تایید پایایی پرسشنامه با بررسی ۲۰ عدد از پرسشنامه ها اولیه تکمیل شد و بوسیله تحلیل الفا کرونباخ در نرم افزار اس پی اس با عدد ۰,۸۹۸ مورد تایید قرار گرفته است، جدول (۴-۲).

جدول ۲. آمار پایایی (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹)

تعداد سوالها	الف کرونباخ
۲۴	۰,۸۹۸

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

آمار توصیفی:

در این قسمت به تحلیل داده‌های توصیفی شامل: جنسیت، سن، میزان تحصیلات و سابقه سکونت را بر اساس داده‌های مستخرج از پرسشنامه بررسی می‌شود، جدول (۴-۳ تا ۶-).

جدول ۳. فراوانی جنسیت پاسخ دهندگان (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹)

جنسیت	Frequency	Percent
Valid زن	156	37.7
مرد	258	62.3
Total	414	100.0

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۳) ۳۷,۷٪ درصد زن و ۶۲,۳٪ درصد مرد در تحقیق شرکت کرده‌اند. بنا بر این بیشتر شرکت کنندگان مرد بوده‌اند.

جدول ۴. فراوانی سن پاسخ دهندگان (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹)

سن	Frequency	Percent
Valid 20-25 سال	48	11.6
30-26	90	21.7
35-31	90	21.7
به بالا 35	186	44.9
Total	414	100.0

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۴) سن شرکت کنندگان در تحقیق ۲۰-۲۵ سال ۱۱,۶٪، ۲۶-۳۰ سال ۲۱,۷٪، ۳۱-۳۵ سال ۲۱,۷٪ و ۳۵ به بالا ۴۴,۹٪ درصد می‌باشند، بنابراین بیشتر شرکت کنندگان ۳۵ سال به بالا سن داشته‌اند.

جدول ۵. فراوانی تحصیلات پاسخ دهندگان

تحصیلات	Frequency	Percent
Valid دیپلم و پایین‌تر	324	78.3
فوق دیپلم	54	13.0
لیسانس	30	7.2
ارشد و بالاتر	6	1.4
Total	414	100.0

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۵) تحصیلات، تعداد: دیپلم ۷۸,۳٪، فوق دیپلم ۱۳٪، لیسانس ۳۰٪ و کارشناسی ارشد و بالاتر ۶٪ درصد می‌باشد بنابراین این تحصیلات بیشتر شرکت کنندگان در سطح دیپلم و زیر دیپلم بوده است.

جدول ۶. فراوانی مدت سکونت پاسخ دهندگان

	سکونت	Frequency	Percent
Valid	6 - 10	210	50.7
	11 - 15	42	10.1
	و بیشتر 15	162	39.1
	Total	414	100.0

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

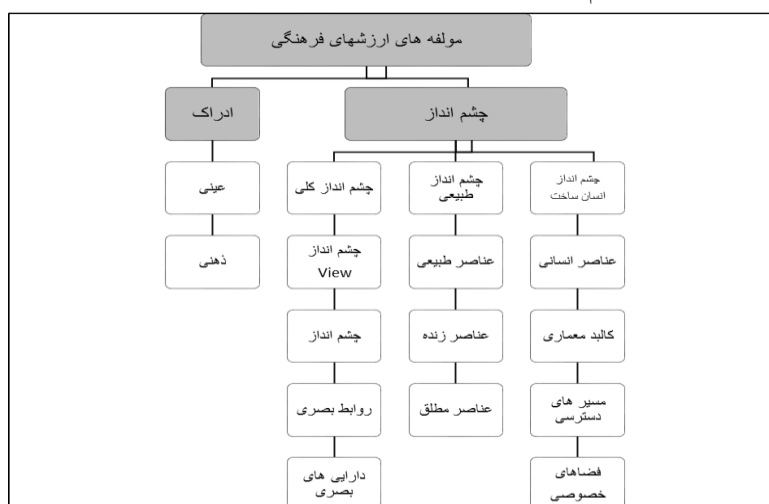
بر اساس جدول (۴-۶) مدت سکونت: ۶-۱۰ سال ۵۰٫۷٪، ۱۱-۱۵ سال ۱۰٫۱٪، ۱۵ سال و بیشتر سکونت ۳۹٫۱٪ درصد می‌باشد. بنابر این هیچ کدام از مصاحبه‌شوندگان زیر ۶ سال در محل سکونت نداشته و بیشتر شرکت‌کنندگان بیشتر از ۶ سال در محل سکونت داشته‌اند.
 امار استنباطی:

در این قسمت به تحلیل داده‌های استنباطی شامل: مدل تحلیل مسیر داده‌های و آزمون سطح معنی‌داری رابطه (Chi-Square Tests) بر اساس داده‌های مستخرج از پرسشنامه را بررسی می‌شود.
 کاربرد تحلیل مسیر:

آنچه با اجرای این روش می‌توان انجام داد، بررسی الگوی روابط بین چندین متغیر است، در نخستین گام در تحلیل مسیر، یک مدل ساختاری ساخته می‌شود. که همه متغیرهای مورد علاقه پژوهش را در بر می‌گیرد. مدل ساختاری شامل یک مجموعه معادله ساختاری مورد تحقیق است که روابط علی ممکن بین متغیرها را توصیف می‌کند (عبدالملکی و امانی، ۱۳۹۵، ص ۱۷). در تحقیق حاضر تحلیل مسیر شامل بررسی و تحلیل؛ متغیر مستقل، متغیر میانجی و متغیرهای وابسته می‌باشد.

مدل اولیه تحلیل مسیر:

مدل اولیه تحلیل مسیر بوسیله نگارنده در شکل زیر بر اساس متغیرها (مولفه‌ها) و برای کمک به تحلیل ارتباط همبستگی رسم می‌شود. برای تهیه نمودار مسیر، اسامی متغیرها را نوشته و از هر متغیر پیکانی به سوی متغیر دیگری که معتقد می‌باشد در آن تاثیر دارد رسم می‌شود.

شکل ۱. مدل اولیه تحلیل مسیر

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

داده‌ها به صورت خود پرسشگر محقق با استفاده از مقیاس لیکرت یافته‌ها بدست آمده است. نتیجه ارزشیابی داده‌های نهایی در مدل نرم افزار لیزرل به صورت مدل تحلیل عاملی مسیر بهره‌جسته و جهت تایید معنی دار بودن آن از تست T-VALUES استفاده و مورد تایید قرار گرفته است، شکل (۴-۴-). و جهت بررسی داده‌های بدست آمده از مدل تحلیل عاملی مسیر در نرم افزار لیزرل استفاده و بررسی و ارتباط‌ها تایید شده است، شکل (۴-۵-).

متغیرها به صورت حرف انگلیسی زیر در مدل تحلیل عاملی لیزرل آمده است.

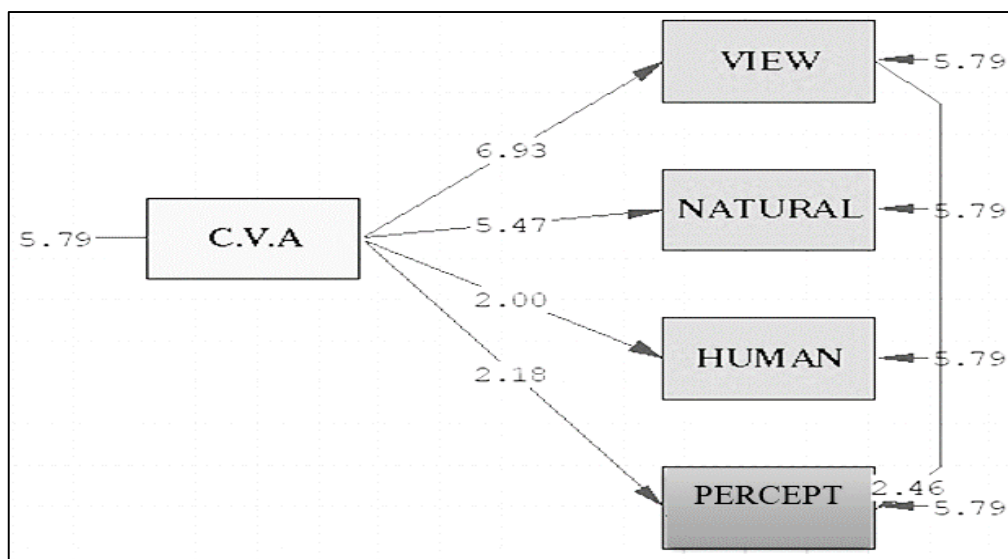
متغیر مستقل: ارزشهای فرهنگی (C.V.A)

متغیر وابسته: چشم انداز (VIEW)

متغیر وابسته: چشم انداز طبیعی (NATURAL)

متغیر وابسته: چشم انداز انسان ساخت (HUMAN)

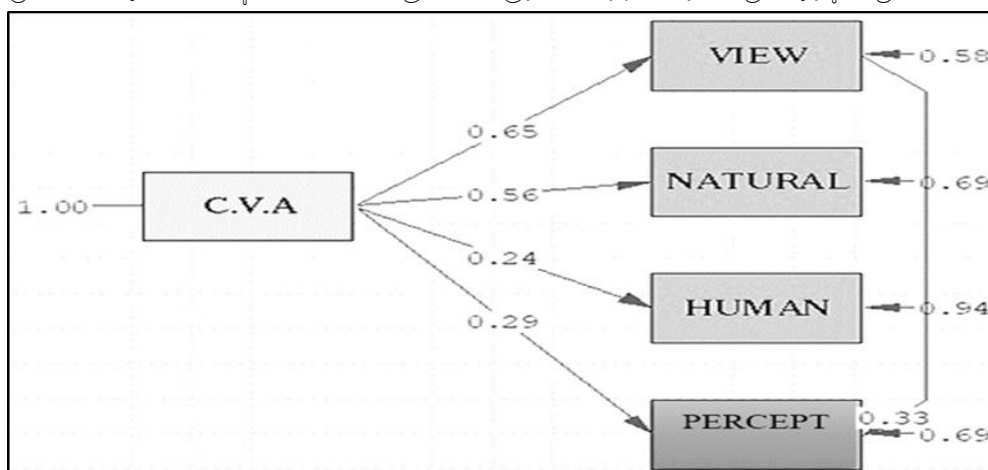
متغیر میانجی: ادراک (PERCEPTION)

شکل ۲. تست T-VALUES مدل تحلیل عاملی مسیر در نرم افزار لیزرل

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

تست T-VALUES: تست با اطمینان ۹۵ درصد معنی دار است که: قدر مطلق مقدار تی، بیشتر از عدد ۱,۹۶ می باشد، بنا بر این تمامی روابط بین متغیرها تایید شده است، شکل (۴-۴-).

شکل ۳. مدل تحلیل عاملی مسیر در نرم افزار لیزرل

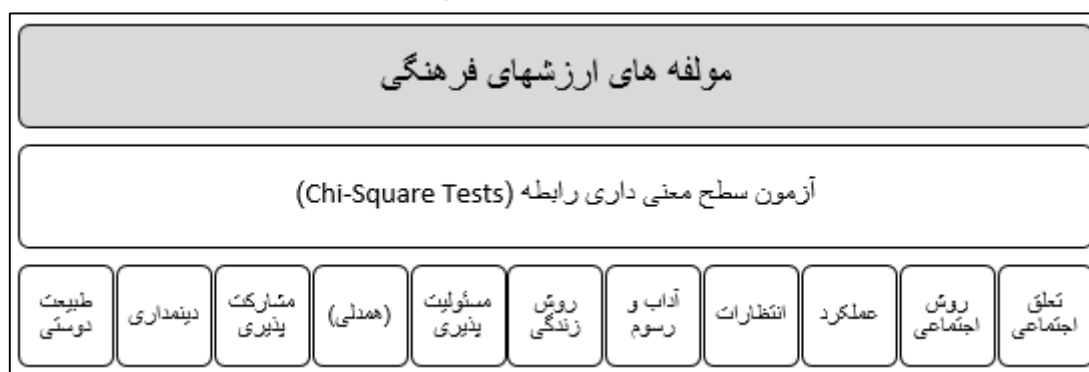
منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

تحلیل عاملی مسیر در نرم افزار لیزرل عدد کمتر از $p < 0.05$ مورد تایید است، بنابر این همبستگی متغیرهای وابسته و میانجی با متغیر مستقل تایید شده است. شکل (۴-۵) یعنی متغیر مستقل ارزشهای فرهنگی با متغیر میانجی ادراک همبستگی دارد و متغیر وابسته چشم انداز هم با متغیر میانجی ادراک همبستگی دارد و متغیر چشم انداز با چشم انداز طبیعی و چشم انداز انسان ساخت همبستگی دارد.

آزمون سطح معنی داری رابطه (Chi-Square Tests):

سطح معنی داری بوسیله آزمون (Chi-Square Tests) در جداول زیر مورد بررسی قرار گرفت و چنانچه که sig کوچکتر $(p \leq 0.05)$ باشد فرضیه صفر رد می شود و اگر sig بزرگتر از $(p > 0.05)$ باشد فرضیه رد نمی شود. در زیر آزمون سطح معنی داری رابطه بین مولفه های ارزشهای فرهنگی بر سطح کیفی چشم انداز معماری انجام می گیرد، جداول (۴-۷ تا ۱۷). (مولفه های ارزشهای فرهنگی شامل: تعلق اجتماعی، روش اجتماعی، عملکرد، انتظارات، آداب و رسوم، روش زندگی، مسئولیت پذیری، ترجیح مصالح جمعی بر منافع فردی (همدلی)، مشارکت پذیری، دینمداری و طبیعت دوستی می باشد)، شکل: (۴-۶-).

شکل ۴. مولفه های ارزشهای فرهنگی (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹)

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

جدول ۷. رابطه معناداری - تعلق اجتماعی (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹)

Chi-Square Tests	Asymp. Sig. (2-sided)
مولفه های ارزشهای فرهنگی	تعلق اجتماعی
Pearson Chi-Square	.000
N of Valid Cases	414

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۷) عدد sig 0.000 بدست آمد که بزرگتر از (۰,۰۶) می باشد، بنا بر این بیانگر وجود رابطه مستقیم، تعلق اجتماعی بر سطح کیفی چشم انداز معماری هستیم و رابطه معناداری می باشد.

جدول ۸. رابطه معناداری - روش اجتماعی (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹)

Chi-Square Tests	Asymp. Sig. (2-sided)
مولفه های ارزشهای فرهنگی	روش اجتماعی
Pearson Chi-Square	.000
N of Valid Cases	414

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۸) عدد sig 0.000 بدست آمد که بزرگتر از (۰,۰۶) می باشد، بنا بر این بیانگر وجود رابطه مستقیم، روش اجتماعی بر سطح کیفی چشم انداز معماری هستیم و رابطه معناداری می باشد.

جدول ۹. رابطه معناداری - عملکرد (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹)

Chi-Square Tests	Asymp. Sig. (2-sided)
مولفه های ارزشهای فرهنگی	عملکرد
Pearson Chi-Square	.001
N of Valid Cases	414

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۹) عدد sig 0.001 بدست آمد که بزرگتر از (p ≤ 0.06) می باشد، بنا بر این بیانگر وجود رابطه مستقیم، عملکرد بر سطح کیفی چشم انداز معماری هستیم و رابطه معناداری می باشد.

جدول ۱۰. رابطه معناداری - انتظارات (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹)

Chi-Square Tests	Asymp. Sig. (2-sided)
مولفه های ارزشهای فرهنگی	انتظارات
Pearson Chi-Square	.000
N of Valid Cases	414

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۱۰) عدد sig 0.000 بدست آمد که بزرگتر از (p ≤ 0.06) می باشد، بنا بر این بیانگر وجود رابطه مستقیم، انتظارات بر سطح کیفی چشم انداز معماری هستیم و رابطه معناداری می باشد.

جدول ۱۱. رابطه معناداری - آداب و رسوم (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹)

Chi-Square Tests	Asymp. Sig. (2-sided)
------------------	-----------------------

آداب و رسوم	مولفه های ارزشهای فرهنگی
.171	Pearson Chi-Square
414	N of Valid Cases

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۱۱) عدد sig 0.171 بدست آمد که sig کوچکتر ($p \leq 0.05$) می باشد فرضیه صفر رد می شود، بنا بر این بیانگر وجود نداشتن رابطه مستقیم، آداب و رسوم بر سطح کیفی چشم انداز معماری هستیم و رابطه معناداری نمی باشد.

جدول ۱۲. رابطه معناداری- روش زندگی (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹)

روش زندگی	مولفه های ارزشهای فرهنگی
.000	Pearson Chi-Square
414	N of Valid Cases

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۱۲) عدد sig 0.000 بدست آمد که بزرگتر از ($p \leq 0.06$) می باشد، بنا بر این بیانگر وجود رابطه مستقیم، روش زندگی بر سطح کیفی چشم انداز معماری هستیم و رابطه معناداری می باشد.

جدول ۱۳. رابطه معناداری- مسئولیت پذیری

مسئولیت پذیری	مولفه های ارزشهای فرهنگی
.069	Pearson Chi-Square
414	N of Valid Cases

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۱۳) عدد sig 0.069 بدست آمد که sig کوچکتر ($p \leq 0.05$) می باشد فرضیه صفر رد می شود، بنا بر این بیانگر وجود نداشتن رابطه مستقیم، مسئولیت پذیری بر سطح کیفی چشم انداز معماری هستیم و رابطه معناداری نمی باشد.

جدول ۱۴. رابطه معناداری- ترجیح مصالح جمعی بر منافع فردی (همدلی)

ترجیح مصالح جمعی بر منافع فردی (همدلی)	مولفه های ارزشهای فرهنگی
.000	Pearson Chi-Square
414	N of Valid Cases

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۱۴) عدد sig 0.000 بدست آمد که بزرگتر از ($p \leq 0.06$) می باشد، بنا بر این بیانگر وجود رابطه مستقیم، ترجیح مصالح جمعی بر منافع فردی (همدلی) بر سطح کیفی چشم انداز معماری هستیم و رابطه معناداری می باشد.

جدول ۱۵. رابطه معناداری- مشارکت پذیری

Chi-Square Tests	Asymp. Sig. (2-sided)
مولفه های ارزشهای فرهنگی	مشارکت پذیری
Pearson Chi-Square	.000
N of Valid Cases	414

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۱۵) عدد sig 0.000 بدست آمد که بزرگتر از ($p \leq 0.06$) می باشد، بنا بر این بیانگر وجود رابطه مستقیم، مشارکت پذیری بر سطح کیفی چشم انداز معماری هستیم و رابطه معناداری می باشد.

جدول ۱۶. رابطه معناداری - دینمداری

Chi-Square Tests	Asymp. Sig. (2-sided)
مولفه های ارزشهای فرهنگی	دینمداری
Pearson Chi-Square	.006
N of Valid Cases	414

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۱۶) عدد sig 0.006 بدست آمد که بزرگتر از ($p \leq 0.06$) می باشد، بنا بر این بیانگر وجود رابطه مستقیم، دینمداری بر سطح کیفی چشم انداز معماری هستیم و رابطه معناداری می باشد.

جدول ۱۷. رابطه معناداری - طبیعت دوستی

Chi-Square Tests	Asymp. Sig. (2-sided)
مولفه های ارزشهای فرهنگی	طبیعت دوستی
Pearson Chi-Square	.000
N of Valid Cases	414

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس جدول (۴-۱۷) عدد sig 0.000 بدست آمد که بزرگتر از ($p \leq 0.06$) می باشد، بنا بر این بیانگر وجود رابطه مستقیم، طبیعت دوستی بر سطح کیفی چشم انداز معماری هستیم و رابطه معناداری می باشد.

نتیجه گیری و دستاورد علمی پژوهشی

در انتها به بحث، تفسیر، نتیجه گیری، جمع بندی و پیشنهادات حاصله از فرایند تحقیق پرداخته شده است. بیشتر شرکت کنندگان مرد بوده اند و سن اکثر شرکت کنندگان بیشتر از ۳۵ سال بوده و تحصیلات بیشتر شرکت کنندگان زیر دیپلم می باشد. مدت سکونت شرکت کنندگان بیشتر از پنج سال بوده است. هدف اصلی تحقیق بررسی رابطه بین ارزشهای فرهنگی و شکل گیری چشم انداز فضاهای مسکونی در محدوده محله قصردشت شیراز بوده است. که در بخش قبل به اهداف تحقق رسیده و به صورت مبسوط به آنها اشاره و هدف محقق شده است. بر اساس یافته ها چشم انداز در فضاهای مسکونی بر ساکنین تاثیراتی داشته است. در این میان ادراک در برداشت ساکنین از محل تاثیر گذار بوده است. جامعه آماری پژوهش شامل اهالی محل قصردشت می باشد. در این قسمت بر اساس یافته های (۴- یافته های پژوهش) تحقیق به تبیین فرضیات پژوهش پرداخته شده و با توجه به مباحث نظری و تحلیل های آماری به اثبات فرضیه ها انجامیده است. در این پژوهش از روش های تحلیل مسیر همبستگی و آزمون سطح معنی داری

استفاده شده. جهت ارتباط سنجی ارزشهای فرهنگی با چشم انداز فضاهای مسکونی بر ساکنین محله از مدل تحلیل مسیر همبستگی در نرم افزار لیزرل استفاده شده. و جهت آزمون سطح معنی داری بین مولفه های ارزشهای فرهنگی از نرم افزار اسپاس استفاده شده. موضوع ارزشهای فرهنگی و چشم انداز فضاهای مسکونی از مباحث به روز و کمتر مورد توجه معماران قرار گرفته است. نگاه میان رشته ای، معماری، شهرسازی و معماری منظر در چشم انداز فضاها مسکونی محل بدلیل منحصر به فرد بودن محل قصردشت از دیر باز وجود داشته است. مشکل تحول منفی چشم انداز فضاهای مسکونی محل قصردشت از محیط روستایی و بکر در قلب کلان شهر شیراز که به عنوان شناسنامه شهر است. و نمایان شکل گیری شیراز در طول دوران تاریخی است. و نماهای متفاوتی داشته مثل خانه های خشتی ویلایی (خانه باغ) یک طبقه و کوچه باغهای پیرامون با دیوارهای چینه ای... است. معماری جدید در محدوده محله قدیمی با تخریب و ساخت آپارتمان های چند طبقه و با تغییر خط آسمان و افزایش تراکم مسکونی و انسانی نقش ضد ارزش در محل بازی کرده است. بافت محل و روح ارزشهای فرهنگی در سنت های قدیمی نهادینه بوده است. تلاش بر این است شناسنامه تاریخی محله را حفظ و نگهداری کنیم اما آپارتمان سازی های گسترده منجر به تخریب و فراموشی ارزش های فرهنگی تغییر چشم انداز فضاهای مسکونی می شود. ساختمان های مسکونی آپارتمانی مورد بررسی در تحقیق علاوه بر افزایش تراکم ساکنین و ایجاد مهاجرت به محل باعث تغییر ارزشهای فرهنگی محل شده است. ساکنین قدیمی محل با تغییرات جدید در چشم انداز فضاهای مسکونی کنار نیامده اند و به حاشیه شهر شیراز مهاجرت نموده اند که منجر به تغییر بافت اجتماعی محل و کاهش ارزشهای فرهنگی در بافت محل شده، شناخت و احترام به ارزشهای فرهنگی محل میتواند به ترمیم شکاف حاصل شده در نگهداری و توسعه چشم انداز طبیعی و انسان ساخت کمک کند به طور کلی بررسی محله قصردشت شیراز میتواند به عنوان یک نمونه موردی از موارد ضعف چشم انداز فضاهای مسکونی و ساخت گسترده مجتمع های آپارتمانی دانست. که در نتیجه گسترش شهرهای اتومبیل محور و همچنین عدم برنامه جامع و قوانین حفاظتی، مورد کم توجهی واقع شده و بدین ترتیب بخش قابل توجهی از چشم انداز در فضاهای مسکونی و محیط پیرامون محله را با خطر کاهش و در نهایت نابودی قرار داده است. و باعث کاهش کیفی نقش و تاثیر ارزشهای فرهنگی بر شکل گیری چشم انداز در فضاهای مسکونی می شود. موضوع ارزشهای فرهنگی از مباحث جدید و مهمی است که باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد و چشم انداز فضاهای مسکونی که تا کنون کمتر مورد توجه معماران و شهرسازان بوده است باید مورد توجه نهاد های ذیربط قرار گیرد. عوامل، اقتصادی، اجتماعی و سیاستهای بلند مدت برنامه ریزان شهری و دیگر عوامل دخیل در تغییر بافت محل باید کنترل و برنامه ریزی شوند. تا منجر به تخریب چشم انداز در فضاهای مسکونی محله و تبدیل آنها به ساختمانهای مجتمع های مسکونی (آپارتمان) نشوند.

در این پژوهش دو سؤال داشتیم که به دو فرضیه رسیدیم؛ در رابطه با سؤال اول "چه رابطه ای بین ارزشهای فرهنگی و ارتقاء سطح کیفی چشم انداز معماری وجود دارد؟" که بر اساس سؤال به فرضیه محقق ساخته پرداخته می شود؛ "به نظر می رسد ارزش های فرهنگی شامل مولفه هایی همچون: تعلق اجتماعی، روش اجتماعی، عملکرد، انتظارات،

آداب و رسوم، روش زندگی، مسئولیت پذیری، ترجیح مصالح جمعی بر منافع فردی (همدلی)، مشارکت پذیری، دینمداری و طبیعت دوستی دارای رابطه معناداری بر سطح کیفی چشم انداز معماری می باشد.^{۵-۱-۲} در رابطه با سوال دوم " ارزشهای فرهنگی ساکنین محله قصردشت موثر بر چشم انداز محله کدام هستند؟" که بر اساس سؤال به فرضیه محقق ساخته پرداخته می شود؛ "به نظر می رسد ارزشهای فرهنگی شامل تعلق اجتماعی، روش اجتماعی، عملکرد، انتظارات، آداب و رسوم، روش زندگی، مسئولیت پذیری، ترجیح مصالح جمعی بر منافع فردی (همدلی)، مشارکت پذیری، دینمداری و طبیعت دوستی از جمله ارزشهای فرهنگی هستند که بر چشم انداز محله تاثیر گذار است."

در این قسمت به بررسی فرضیه ها پرداخته و در ادامه با بررسی و تحلیل یافته های (۴- یافته های پژوهش) به اثبات یا رد فرضیه های تحقیق پرداخته می شود. به نظر می رسد ارزش های فرهنگی شامل مولفه هایی همچون: تعلق اجتماعی، روش اجتماعی، عملکرد، انتظارات، آداب و رسوم، روش زندگی، مسئولیت پذیری، ترجیح مصالح جمعی بر منافع فردی (همدلی)، مشارکت پذیری، دینمداری و طبیعت دوستی، دارای رابطه معناداری بر سطح کیفی چشم انداز معماری می باشد.^{۱۰} بر اساس مصاحبه با اهالی محل، اساتید، متخصصین امر و نظریات اندیشمندان این حوزه ارزشهای فرهنگی مردمان محله قصردشت شناسایی و به یازده مولفه شامل: ۱. تعلق اجتماعی، ۲. روش اجتماعی، ۳. عملکرد ها، ۴. انتظارات، ۵. آداب و رسوم، ۶. روش زندگی، ۷. مسولیت پذیری، ۸. همدلی، ۹. مشارکت پذیری، ۱۰. دینمداری و ۱۱. طبیعت دوستی تقسیم گردید است. بر اساس نتایج یافته های آزمون سطح معنی داری در (۴- یافته های پژوهش) بین مولفه های ارزشهای فرهنگی شامل: تعلق اجتماعی، روش اجتماعی، عملکرد ها، انتظارات، روش زندگی، ترجیح مصالح جمعی بر منافع فردی (همدلی)، مشارکت پذیری، دینمداری و طبیعت دوستی، رابطه مستقیم و معنی دار می باشد و بنابر این فرضیه تایید می شود اما مولفه های، آداب و رسوم و مسولیت پذیری دارای رابطه مستقیم و معنی دار نمی باشد.

به نظر می رسد ارزشهای فرهنگی شامل تعلق اجتماعی، روش اجتماعی، عملکرد، انتظارات، آداب و رسوم، روش زندگی، مسئولیت پذیری، ترجیح مصالح جمعی بر منافع فردی (همدلی)، مشارکت پذیری، دینمداری و طبیعت دوستی از جمله ارزشهای فرهنگی هستند که بر چشم انداز محله تاثیر گذار است.^{۱۰} در آزمون مدل تحلیل مسیر (۴- یافته های پژوهش) همبستگی میان مولفه های ارزشهای فرهنگی بر چشم انداز محله تایید گردید. بر اساس نتایج تحلیل مسیر همبستگی رابطه میان متغیرهای؛ مستقل (ارزشهای فرهنگی: شامل یازده مولفه)، وابسته (چشم انداز فضاهای مسکونی، شامل: چشم انداز کلی چهار مولفه، چشم انداز طبیعی سه مولفه و چشم انداز انسان ساخت چهار مولفه) و میانجی (ادراک) تایید شده است.

نظریه بدست آمده از این تحقیق دریچه ای نو به نگرش معماران و شهرسازان به نقش و تاثیر ارزشهای فرهنگی بر شکل گیری چشم انداز در فضاهای مسکونی می باشد. و باید قبل از هر گونه اقدام به نوسازی و تخریب چشم انداز در فضاهای مسکونی، معماران به شناخت عمیق ارزشهای فرهنگی ساکنین محل پرداخت و با توجه به فرهنگ جوامع

۳۳۲ فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، سال یازدهم، شماره اول، زمستان ۱۳۹۹

دارای هویت، پیشینه تاریخی و آرمانهای وابسته به ارزشهای فرهنگی در شکل‌گیری چشم‌انداز در فضاهای مسکونی دست‌یافته و سپس به طراحی و ساخت و ساز جدید پرداخته شود. در محله‌های دارای هویت و فرهنگ، نقش و تاثیر ارزشهای فرهنگی بر شکل‌گیری چشم‌انداز در فضاهای مسکونی با هم رابطه دارند و با تاثیر گذاری بر یکی، دیگری تاثیر خواهد پذیرفت.

منابع

۱. اسکندریپور، بهروز (۱۳۹۶)، طراحی مدل ارزشهای فرهنگی اسلامی در دانشگاه پیام نور، فرهنگ در دانشگاه اسلامی، دوره ۷، شماره ۲۴، پاییز ۱۳۹۶، صفحه ۳۷۱-۳۹۶.
۲. بهزاد فر، محمد؛ الهام عطایی؛ فریده حسن پور (۱۳۹۸)، روانشناسی انسان و محیط. انتشارات طحان، تهران.
۳. پل ویک، وان (۱۳۹۰)، رویکردها و روش‌های سنجش کیفیت محیط مسکونی شهر، (ترجمه؛ آرزو رفیعیان؛ مولودی)، انتشارات آذرخش، تهران.
۴. پوردیهمی، شهرام (۱۳۹۱)، شهر مسکن و مجموعه‌ها، انتشارات آرمان شهر، تهران.
۵. پوردیهمی، شهرام (۱۳۹۴)، منظر انسانی در محیط مسکونی، انتشارات آرمان شهر، تهران.
۶. حبیبی، آرش (۱۳۹۵) آموزش کاربرد نرم‌افزار SPSS. ویرایش چهارم: پائیز ۱۳۹۵، نشر الکترونیک، ناشر: پایگاه اینترنتی پارس‌مدیر.
۷. خدائی، جواد؛ مریم خزاعی (۱۳۹۵) ارزیابی مکان‌گزینی مسجد محله‌های در راستای تقویت ساختار هویتی محالته به عنوان مکانی برای سکونت. مطالعات شهری، ص ۵-۲۰.
۸. دورک، دانا پی (۱۳۸۹)، برنامه دهی معماری: مدیریت اطلاعات، (ترجمه؛ امیرسعید محمودی)، انتشارات دانشگاه تهران.
۹. دورکیم، ژان (۱۳۹۹)، فلسفه اجتماعی تا سوسیولوژیسم معنوی. ترجمه: مهدی اصلان زاده. انتشارات: گام نو، تهران.
۱۰. راپاپورت، آموس (۲۰۰۵)، فرهنگ، معماری و طراحی، (ترجمه: برزگر، یوسف نیا). انتشارات شلفین، چاپ؛ ۱۳۹۰، ساری.
۱۱. راجر، ایوانز و همکاران (۱۳۹۶)، ارعه مکان‌های با کیفیت طراحی شهری، (ترجمه؛ آرزو مومنیان، همکاران)، انتشارات طحان، تهران.
۱۲. سیف‌الدینی، فرانک (۱۳۹۱)، منظر شهری، انتشارات آبیژ، تهران.
۱۳. شایانمهر، علیرضا (۱۳۷۹)، دایره‌المعارف تطبیقی علوم اجتماعی، جلد دوم، انتشارات: کیهان، تهران.
۱۴. طالبان، محمد رضا؛ محمد بشیری و مصطفی مهر آیین (۱۳۸۹)، بررسی روند دگرگونی ارزشی در ایران. دانشنامه علوم اجتماعی، دوره ۱، شماره ۳، بهار ۱۳۸۹. ۲۳-۶۳.
۱۵. عبدالملکی، جمال؛ مرتضی امانی (۱۳۹۵)، تکنیک‌های کاربردی تحلیل مسیر در مطالعات پژوهشی. انتشارات: ناظر، تهران.

۱۶. علامه دهخدا (۱۳۷۷)، لغت‌نامه دهخدا دوره کامل، انتشارات دانشگاه تهران.
۱۷. عیوضی، محمد رحیم؛ محمدجواد هراتی (۱۳۸۹)، توسعه و هویت فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، سال هفتم تابستان ۱۳۸۹ شماره ۲۱، صفحات ۱۱-۲۸.
۱۸. فریدمن، آوی (۱۳۹۶)، مفاهیم پایه در محلات پایدار، (ترجمه؛ حامد مضطرزاده و وحیده حجتی)، انتشارات طحان، تهران.
۱۹. کالن، گوردن (۱۳۹۴)، گزیده منظر شهری، (ترجمه؛ منوچهر طیبیان)، انتشارات دانشگاه تهران. تهران.
۲۰. گروت، لیندا و وانگ، دیوید (۱۳۹۶)، روشهای تحقیق در معماری، (ترجمه؛ علیرضا عینی فر)، مؤسسه انتشارات: دانشگاه تهران، چاپ نهم.
۲۱. ماهان، امین؛ سیدامیر منصوری (۱۳۹۶)، مفهوم منظر با تأکید بر نظر صاحب نظران رشته های مختلف، سال چهاردهم/ دوره ۱۴، شماره ۴۷/ اردیبهشت ۱۳۹۶، صفحات ۱۷-۲۸.
۲۲. محسنی، منوچهر (۱۳۹۸)، جامعه شناسی عمومی. انتشارات: طهوری، تهران.
۲۳. ملاصدرا، محمد بن ابراهیم صدر شیرازی (۱۳۹۵)، اسفار عقلی اربعه، (ترجمه: محمدخواجهوی)، جلد ۶، انتشارات مولی، قم.
1. Antrop, M (2005), Why landscapes of the past are important for the future, *Landscape Urban Plann.* 70 (1-2), 21-34.
 2. Avrami, E; Mason, R; de la Torre, M (2000), Values and Heritage Conservation—Research Report, The Getty Conservation Institute, Los Angeles.
 3. Bailey, M., & McLaren, S (2005), Physical Activity Alone and with others as Predictors of Sense of Belonging and Mental Health in Retirees. *Aging and Mental Health*, 9(1), 82-90.
 4. Brown, G., Reed, P., Harris, C (2002), Testing a place-based theory for environmental evaluation: an Alaska case study, *Appl. Geogr.* 22, 49-76.
 5. Hornby, A S (2007), *Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English*. OXFORD, university press. London.
 6. LAWSHE, C. H (1975), A Quantitative Approach to Content Validity. *Personnel Psychology*, December 1975, 28(4), 563 – 575.
 7. Mannarini, Terri; Fedi, Angela; Trippetti, Stefania (2009). Public Involvement: How to Encourage Citizen Participation. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, Published online 8 December 2009 in Wiley InterScience, 20, 262-274.
 8. Peart, R (2004), A Place to Stand: The Protection of New Zealand's Natural and Cultural Landscapes, *Environ. Defence Soc.*, Auckland, NZ.
 9. Stephenson, Janet (2008), The Cultural Values Model: An integrated approach to values in landscapes, *Landscape and Urban Planning*, 84, 127-139.

۷۳۴ فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیای (برنامه ریزی منطقه‌ای)، سال یازدهم، شماره اول، زمستان ۱۳۹۹

10. Turner, T (1996), City as landscape: A post-postmodern view of design and planning, London: Taylor and Francis.
11. White, L, A (1959), The Evolution of Culture The Development of civilization to the fall of Rome, McGraw-Hill, New York .